

Kõrged hinnad ja sõda – vääramatu jõud?

Rahaturgude kriis, kõrged kütuse- ja toiduhinnad ning suurenev inflatsioon on teemad, millele ei möödu viimasel ajal päevagi. Arusaadavalt sunnivad järsult kallinenud energiahinnad leidma lahendusi, et muutunud majanduskeskkonnaga kohaneda. Samas tekib keerulistele aegadele mõistetavalt ka küsimus, kas oma kohustusi saaks jätta täitmata vääramatu jõu esinemisele tuginedes. Sellele küsimustele selles artiklis keskendumegi.

Enne veel on oluline rõhutada, et Eestis kehtib *pacta sunt servanda* üldpõhimõte, mille kohaselt on lepingud täitmiseks kohustuslikud. Teisisõnu tähendab see, et kui pooled on milleski kokkuleppele jõudnud, s.o lepingu sõlminud, tuleb seda järgida, tulgu mis tuleb. Ühtlasi järeldub sellest, et lepingu ümber kujundamist õigustada või rikkunud poolt vastutusest vabastada saavad vaid erandlikud asjaolud.

Vääramatu jõud, rahvusvahelisest kaubandusõigusest tuntud ka kui *force majeure*, on selline asjaolu, mille esinemine välistab võlgniku vastutuse rikkumise puhul – st rikkumine on vabandatav. Vabandatavus tähendab seda, et kohustuse rikkumise kaasa toonud asjaolu on väljaspool võlgniku mõjuulatust. Näiteks võiks küsida, kas Ukraina sõda või elektriinna kõrge kasv võiks olla vääramatu jõud.

Esiteks on oluline hinnata seda, kas see konkreetne asjaolu oli objektiivselt pooltele ettenähtav. Selge on muidugi ka see, et majandus- või kutsetegevuses tegutsevad isikud peavad ette nägema muuhulgas seda, et majandus ongi tsükliline ehk reeglina on tegemist äririskiga. Samas ei ole välistatud, et aastaid tagasi sõlmitud lepingu alusel tekkinud tarnekohustuse täitmine võibki sõja tõttu olla vabandatav. Sama ei saa öelda siis, kui leping on sõlmitud viimase poolaasta jooksul, sest sellisel juhul pidid sõjategevusest tingitud komplikatsioonid olema ettenähtavad.

Teiseks peab hindama ka seda, kuidas konkreetne vääramatu jõu asjaolu lepingulise kohustuse täitmist mõjutab. Näiteks sõjategevuse ja juuksuriteenuse osutamise kohustuse vahel on raske jaatada seost, mis lubaks väita, et juuksuri kohustuse rikkumine oleks vabandatav vääramatu jõu esinemise tõttu. Samuti on oluline teada, et kuigi õiguskirjanduses on nenditud, et teatud kindlatel juhtudel võib olla ka rahalise kohustuse rikkumine vabandatav, siis Riigikohtu juurdunud seisukoht on vastupidine. Seega tuleb rahalist kohustust alati täita. Erandiks on olukorrad, kus on takistatud raha maksmine tegevusena, näiteks internetipanga tõrgete korral.

Tulevikuks soovitame tähelepanu pöörata sõlmitavates lepingutes vääramatule jõu klauslile, et see teeniks keerulises olukorras just Teie parimaid huve. NJORDi advokaadid aitavad meeeldi ka siis, kui juba olemasolevate lepingute valguses peaks tekkima küsimus, kas mingi asjaolu võiks olla *force majeure* või kuidas sellele täpsemalt tugineda. Samuti juhul, kui lepingupartner jätab kohustused täitmata alusetult vääramatule jõule tuginedes.

•	in
•	
•	f
•	
•	
•	

GRETE SAVILA
ADVOKAAT

(+372) 66 76 440

GRETE.SAVILA@NJORDLAW.EE